

נועים אליעזר

חקרי משפט

עמותה לחקר המשפט היהודי (ע"ד)

שיעורי מורינו הגאון רבי אליעזר רוט שליט"א

תזריע - מצורע תשפ"א * מס' 179

מצורע

✦ בענין שיעור מקוה ארבעים סאה

ורחץ במים את כל בשרו וטמא עד הערב
(ויקרא ט"ו, ט"ז).

בתורת כהנים (פיסקא קס"א) גרסין: "ורחץ במים, במי מקוה. את כל בשרו, מים שכל בשרו עולה בהם וכמה הם אמה על אמה ברום ג' אמות נמצאת אתה אומר שיעור המקוה מ' סאה".

ביאור המלבי"ם

א) הנה המלבי"ם בפירושו "התורה והמצוה", ביאר דרשת התורת כהנים: "ורחץ במים, פירש בספרא, מובא בעירובין (ד': חגיגה י"א). יומא (ל"א). פסחים (ק"ט), במי מקוה, ופירשו רש"י בחגיגה שם ורשב"ם בפסחים, משום דכתיב במים בפתח הב', היינו מים הידועים ומיוחדים. (נראה פירוש הידועים במ"ש אך מעיין ובור מקוה מים שמשם דרשו מה מעין בידי שמים וכו', ומיושב קושיית התוס' בחגיגה). - והנה תראה גודל חכמת חז"ל ורוחב בינתם. שכבר נאמר בפרשה זו עשרה פעמים ורחץ במים, ולא דרשי עליהם מאומה, והמתין עד הנה. וזהו פליאה גדולה. - אבל שים לבך למראה, שכל במים שנאמר עד עתה בא בו טפחה או אתנח וסוף פסוק, שהם טעמים המפסיקים. וידוע שבכל הפסק מאמר דין הב' בכל"ם להנקד בפתח, ואם כן אין ראייה מן פתח הב' של במים שהוא מורה על הידיעה, שיש לומר שבא הפתח מטעם ההפסק, לכן החרישו ולא דרשו מאומה. רק פה מצאו שתחת מלת במים נקוד טעם תביר שאינו מן הטעמים המפסיקים. והיה ראוי שינקד ב' במים בשוא, ומוכרח שנקוד בפתח להורות על הידיעה. ומ"ש את כל בשרו מים שכל גופו עולה בהם זה נדרש

ממלת כל, כי בכל המקומות כתוב את בשרו כו". עכ"ד.

האם צריך שתטבול בכל השיעור

ב) והנה בספר "קובץ שיעורים" (בפסחים אות קפ"ד) חקר ביסוד דין שיעור ארבעים סאה במקוה, האם הוא שיעור במקוה, דבעינן שיהא במקוה ארבעים סאה, אבל אם יש במקוה כשיעור אין צריך שיטבול בכל השיעור, ואי משכחת דמקוה איכא שיעורא והוא טובל בפחות מהשיעור גם כן טהור. - או דלמא דצריך שיטבול בכל השיעור.

הוכחה מהמרדכי בשבת סי' של"ב דצריך לטבול בכל השיעור

ונראה להוכיח מדברי המרדכי (בשבת סימן של"ב) בנידון טבילה בשלג, דבעינן שיחשב שעושה מעשה טבילה. וה"ר אלעזר מביה"ם פליג. וכתב המרדכי, דלבסוף חזר בו רבינו שמחה, כי אי אפשר שכל השלג העולה לארבעים סאה יגיע בבשרה. ע"ש. - ולכאורה קשה דאטו בכל ארבעים סאה הכל נוגע בבשרה. - אלא בהכרח דס"ל דבעינן שיחשב שעושה מעשה טבילה בכל הארבעים סאה, וכיון דבשלג לא חשיב חיבור, וכדמוכח בנדה (י"ז). אם כן לא שייך שיחשב שכל הארבעים סאה נוגעים בבשרה, ולא חשיב שעושה מעשה טבילה בכולה.

בשיעור מקוה לטבילת אדם מדאורייתא

ג) והנה שנינו (פ"ק דמקואות מ"ז) למעלה מהן מקוה שיש בו ארבעים סאה שבו טובלין. קמ"ל מתני דשיעור מקוה לאדם הוא ארבעים סאה, ובפסחים (ק"ס). דריש לה מקרא דבעינן מ' סאה במקוה דכתיב את כל בשרו מים שכל גופו עולה וכמה הן וכו', וכן מייתי לה

בעירובין (ד':) ובחגיגה (י"א). וביומא (ל"א). - ובפשוטו מהא דדריש לה מקרא נראה דהך שיעור דמ' סאה במקוה לטבילת אדם הוא מדאורייתא. - וכן נראה מדברי הרמב"ם (פ"ד ממקואות הל' א') וכן מבואר מדברי השו"ע (יו"ד סימן ר"א סעיף א') כתב דאין אשה עולה מטומאתה וחייבים עליה כרת עד שתטבול במי מקוה שיש בהם מ' סאה. ומבואר דשיעור מ' סאה הוא מדאורייתא. - וכ"ה דעת הראב"ד ב"בעלי הנפש" (שער המים סימן ג' אות ב' ואות ט"ו י"ז), ומייתי ראייה מהא דתנן (פ"ב דמקואות מ"א) הטמא שירד לטבול וכו' ואפילו טבל ספק יש בו ארבעים סאה ספק אין בו וכו' ספקו טמא, למדנו מכאן כי ארבעים סאה מן התורה הם. וכ"ה דעת הרשב"א ב"תורת הבית" (שער המים, שער הראשון) ומייתי להך ראייה דכתב הראב"ד. ע"ש. - וכ"ה דעת רוב הראשונים, יעו"ב בספר הישר לר"ת (סימן נ"ז), ובחינוך (מצוה קע"ה), ובשו"ת הריב"ש (סימן רצ"ד).

בשיטת הרא"ש והרשב"א

ד) אמנם יעו"ב ברא"ש (הל' מקואות סימן א') שכתב וז"ל: "וגם מסתבר הואיל ושיעורו חכמים מי מקוה אמה על אמה וכו' לא פלוג באדם לשער בכל אחד בכל גופו". עכ"ל. ומבואר מדבריו דשיעור מ' סאה באדם הוא מדרבנן. וכן יעו"ב בב"ח (יו"ד סימן ק"כ סעיף ב') דכתב להדיא דשיעור מ' סאה במקוה הוא מדרבנן. וכן דייק בקונטרס "דברי סופרים" (סימן ו' אות ה') מדברי הרשב"א בב"ב (כ"ט:): דס"ל דשיעור מ' סאה במקוה לטבילת אדם הוא מדרבנן.

ברעת הלבוש

ועו"ב בפמ"ג (או"ח סימן קנ"ט במשכ"ז ס"ק י"ח) דהביא דכן דעת הלבוש, והאריך לתמוה עליו.

ביאור החזו"א

ויעו"י בחזו"א (מקואות תנינא, סימן ט' סק"ב) דנקט בדעת הראשונים דמ' סאה במקוה הוא מן התורה. וע"ש מה שרצה לדחוק בדעת הרא"ש. וכתב שם דמה שכתב הב"ח (בסימן ק"כ) דשיעור מ' סאה הוי מדרבנן, הדברים מתמיהים, דהא מבואר להדיא מכמה משניות במקואות דמ' סאה במקוה לטבילת אדם הוי דאורייתא. ויעו"י שראיותיו.

דעת הרא"ה

ה) והנה הרא"ה ב"בדק הבית" (בבית שביעי שער ז', בריש השער) כתב לחדש, דהיכא דהמקוה היה בבית גדול ומימיו מרודדין ואין גופו עולה בהן כאחת, אין ראוי לטבול בו עד שיהו מים ראויין לטבול "ואסור ליתן בהם שיאובין עד שיהו בהן כשיעור הזה". עכ"ל. והיינו דס"ל דבכהאי גוונא דאין גופו עולה בהך מ' סאה לא חשיב דיש כאן שיעור מקוה, ומשום הכי לא מהני להוסיף מים שאובין משום דהך דינא דכל גופו עולה בו הוי שיעור בעיקר השם מקוה. ויעו"י ב"משמרת הבית" (שם) דפליג על זה.

הכרעת הפוסקים

ויעו"י בשו"ת חתם סופר (יו"ד סימן ר"ב, ד"ה הנה) הובא ב"פתחי תשובה" בשו"ע יו"ד (סימן ר"א ס"ק ט"ו) דחשש לדינא לדעת הרא"ה. וכ"ה בשו"ת "מהר"ם שיק" (יו"ד סימן קצ"ב), ובשו"ת עמק שאלה" (יו"ד סימן מ"ח), ובשו"ת "אמרי יושר" (ח"א סימן מ"ח) ובשו"ת "דברי מלכיא" (ח"ד סימן ע"ז) וב"מקוה טהרה" (סימן ר"א ס"ק קל"ב).

קושיית ה"טורי אבן"

והנה בספר "טורי אבן" (חגיגה דף י"א א' ד"ה וכמה הן) מבואר כהך סברא, דנקט דבאדם גדול שאין כל גופו עולה במ' סאה בעינן שיהא שיעור מקוה שכל גופו עולה בהן, ואם כן קשיא ליה אמאי לא קתני להאי שיעורא גבי ויש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם (בפ"ז דמסכת כלים מ"א). וע"ש תירוצו.

תירוץ ה"אמרי ברוך"

ויעו"י בהגהות "אמרי ברוך" (שם) שכתב לתרץ, דודאי מחמת שיעור המקוה סגי במ' סאה, אלא דבעי להוסיף מים כדי שיהא כל גופו עולה בהן בבת אחת, אם כן יכול להוסיף מים שאובים ומתכשרים במקוה של מ' סאה, אבל אין משתנה גוף שיעור המקוה.

בדעת ה"טורי אבן"

ומשמע מדברי ה"טורי אבן" דס"ל דבאדם גדול זהו השיעור מקוה, ולא רק היכי תיתי שיטבול בבת אחת.

חקרי משפט

עמותה לחקר המשפט היהודי
(ע"ר) מס' 580442473

לעמותה אישור מס הכנסה
לפי סעיף 46
לפקודת מס הכנסה.

משרד:

רח' הרב קוטלר 21 ב"ב,
טל/פקס: 03-5785091

דוא"ל:

chekermishpat@gmail.com

Chikrei Mishpat Institute

Office:

21 Harav Kotler St.
Bney Brak

Tel / fax: 03-5785091

